

A KULTUR FREDNING

Fredet: Observatoriet i Oslo, Universitetets første bygning.

Det var rene massefredningen som foregikk. Kunnskapsbygningene som fikk status «fredet» er bygget gjennom de siste 200 årene.

I går ble 40 bygninger fredet

ANN CHRISTIANSEN

Det er ikke bare gamle bygg som ble fredet, det ble også det 15 år gamle Universitetsbiblioteket på Blindern.

Også svømmehallen til Norges idrettshøgskole fra 1969 er fredet fra i går. Det samme er det gamle Observatoriet i Oslo fra 1833 – Universitetets første bygning. De eldste på fredningslisten er fra slut-

ten av 1700-tallet, blant dem den eldste delen av Fastings Minde, som tilhører Universitetet i Bergen.

Gjennom prosjektet «Statens kulturhistoriske eiendommer» utarbeider nå alle sektorer landsverneplaner – en oversikt over verneverdige eiendommer og historikk. For Kunnskapsdepartementets eiendommer er denne planen nå ferdigstilt.

– At den unge og fattige nasjo-

nen Norge etter 1814 prioriterte å bygge Observatoriet før Slottet og Stortinget, sier mye om kunnskapsinstitusjonenes store betydning, sa klima- og miljøminister Tine Sundtoft under markeringen av gårsdagens fredning av kunnskapsbygg som skjedde nettopp i Observatoriet.

– Ypperste eksempler

Ifølge riksantikvar Jørn Holme er det noen av Norges flotteste bygninger som er fredet.

– Men hvorfor freder man Universitetsbiblioteket som bare er 15 år gammelt?

– Vi freder de ypperste eksemplene på kunnskapsbygg fra ulike perioder. Det innebærer også noen få bygninger fra vår egen tid. Kulturminneloven har ingen aldersbegrensning, men slår fast at bygninger av kulturhistorisk og arkitektonisk verdi kan fredes.

Holme viser til at Riksantikvaren er ansvarlig for å ta vare på kulturminner fra ulike epoker, ikke minst fremstående moderne arkitektur.

– Det er en fordel at verdifulle byggverk fredes allerede nå, det gir forutsigbarhet og man har en unik sjans til å ta vare på bygget – istedenfor passivt å vente i 25 år og se hva som blir igjen, sier han.

– Når man freder så mange bygninger, er det ikke da en fare for at fredningen ikke har samme verdi, blant annet i folks oppfatning?

– Det er en liten andel av Kunnskapsdepartementets totale byg-

ningsmasse som blir fredet. Med landsverneplanarbeidet tar staten ansvar og rydder i eget hus. Tidligere har det ikke vært vanlig å frede statlige eiendommer, men det er viktig at staten har de samme forpliktelser til å ta vare på sine verneverdige bygninger som private eiere.

Holme understreker at bygningene som fredes, er valgt ut av kunnskapssektoren selv (universitetene, Statsbygg, Kunnskapsdepartementet) i samråd med Riksantikvaren. De skal fortsatt være i bruk og fredningen legger til rette for videreutvikling av bygningene, ifølge riksantikvaren.

Universitet og høyskoler

Det er sentrale bygninger ved Universitetet i Bergen, Universitetet i Oslo, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet på Ås, NTNU i Trondheim, Universitetet i Tromsø og mange høyskolebygg som er på fredningslisten.

Landsverneplanen for Kunnskapsdepartementet er en av de mest omfattende innenfor prosjektet Statens kulturhistoriske eiendommer. De 40 utvalgte bygningene spenner fra helhetlig anlagte universitetsområder, forskningsbygninger og monumentale skolebygninger til tradisjonelle enkle skolebygninger, gamle gårdsbruk og villaer. Størsteparten av bygningene er fra 1900-tallet, men det er også mange eldre, med tyngdepunkt i siste del av 1800-tallet.

Fredningene skal ikke komme i

konflikt med normal drift og utnyttelse eller videreutvikling av bygningene.

Krevende balanse

Ole Petter Ottersen, rektor ved Universitetet i Oslo, er stolt av bygningene som er i Universitetets eie, ikke minst det gamle Observatoriet som er restaurert.

– Vi er utrolig stolte av det arbeidet som er gjort der. Nå brukes den aktivt i undervisningen på syvende trinn, og vi har ingen planer om å endre bruken der, sier han.

Han opplever det noe spesielt å frede et så nytt bygg som Universitetsbiblioteket.

– Men det må vi respektere. Vi føler at vi har god dialog med Riksantikvaren om vår bygningsmasse, at vi kommer til fleksible løsninger hvor vi kan ivareta hensynet til verneverdig bygningsmasse og at denne bygningen samtidig kan brukes optimalt i forskning og undervisning, sier Ottersen.

– Er det riktig å frede noe som er så ungt?

– Jeg har respekt for våre myndigheters avgjørelse når det gjelder denne type ting. Det som er avgjørende for oss, er fleksibiliteten med myndighetene så vi kan forene hensynet til vern med hensyn til bruk. Jeg føler at vi har god dialog med Riksantikvaren rundt denne til tider krevende balansen – det må jeg innrømme, sier Ottersen.

ann.christiansen@aftenposten.no

→ På nettet

Pris. Hva blir den faktiske sluttsummen for Lambda? Tallene kommer i formiddag. Les saken på osloby.no

Fredet: Universitetsbiblioteket på Blindern, Georg Sverdrups hus, fra 1999. Bygningen er tegnet av Telje-Torp-Aasen Arkitekter A/S. FOTO: VEGÅRD GRØTT/NTB SCANPIX

Fredet: Fastings Minde, Universitetet i Bergen. Den eldste delen er fra 1790. FOTO: STATSBYGG

Fredet: Urbygningen, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet på Ås, fra år 1900.

Fredet: Geofysen (Geofysisk institutt) ved Universitetet i Bergen er fra 1928.

På nett

Se listen over fredede kunnskapsbygninger på ap.no/kultur

Urimelig. Selvfølgelig skal du slippe å se at dine kjæreste eiendeler mot din vilje ligger på utstilling i en åpen database.

Ikke trakk på dem som eier

Kommentar Torstein Hvattum

Kommentator

Riksantikvaren er sikkert en hyggelig mann. Men han må ikke bli innpåsliten. I likhet med Dag Lindvig i Vågå vil jeg ha meg frabedt følelsen av å ha Riksantikvaren liggende i sengeprekken min. Den snikende, klamme følelsen er der nemlig når fredet innbo og inventar i egen bolig automatisk blir fotografert og lagt ut på vernemyndighetens hjemmeside.

Det er underlig og foruroligende at en slik praksis i det hele tatt er iverksatt av en statlig etat under politisk kontroll av en regjering som ellers hegner knallhardt om privat eiendomsrett og privat kontroll over materielle verdier.

Bekymret

Nok en gang var det Datatilsynet som satte ned foten. Som vi skrev i gårsdagens avis, organisasjonen «Fredet» og Eigarforeningen i Oppland klaget sist høst til tilsynet over at detaljerte bilder av private, fredede gjenstander automatisk blir gjort tilgjengelig på «Askeladden» som er

Riksantikvarens database over fredede kulturminner og kulturmiljøer i Norge. Klagerne var selvfølgelig bekymret over sikkerheten til interørbilder som ligger åpent tilgjengelig på nettet.

Enden på meglingen i Datatilsynet ble at Riksantikvaren ble pålagt å opprette to separate fotobaser. De som ikke ønsker at bilder av eget interiør skal lagres i et system med nettilkobling, får bildene skjermet i et lukket system under kontroll av Riksantikvaren. Etter overgangen til adskilte databaser ble billedarkivet likevel ved en glipp liggende åpent på nettet et par uker.

Det er selvsagt ikke bra.

Fredningsiver

Jeg ser et par viktige, praktiske fordeler ved den nye registreringspraksisen. For eierne av fredede eiendommer og gjenstander, er kanskje den viktigste at de møter en enklere saksbehandling når det søkes om bygningsmessige endringer. Søkerne vil kunne spare tid, og de vil kunne slippe nok en befaring av Riksantikvarens folk. I databasen finner saksbehandlerne alt de trenger for å vurdere søknaden raskt og effektivt.

Det er bra.

Fredningsiveren er stor i dette landet. I går ble også skolebygg fredet. Vi skal være glad for den offentlige viljen og evnen til å ta vare på miljøer og gjenstander som ettertiden vil ha glede ha. Men iveren må ikke gå på bekostning av enkeltmenneskets rettsfølelse.

Det er godt vi har tilsyn som ser myndighetene i kortene.

torstein.hvattum@aftenposten.no

Utålmodig statsråd kan få siste ord om fredning

KAJA KORSVOLD

Som Aftenposten skrev om i går har eiere i Oppland reagert sterkt på en rekke punkter i den såkalte fredningsgjennomgangen, blant annet at myndighetene freder langt mer av innboet enn de har hjemmel for.

I et brev til foreningen Fredet, datert 11. juni, skriver klima- og miljøminister Tine Sundtoft at eiere som ønsker det, kan få utsatt frist til 1. oktober for å gi merknader til Riksantikvaren. Riksantikvaren vil også sende ut et nytt brev.

Berørte eiere vil da få en anledning til å kvalitetssikre presiseringsdokumenter for sin eiendom. Dersom de er uenige i innholdet, vil Riksantikvaren endre dokumentet i tråd med eiers ønske. Dersom det mot formodning ikke oppnås enighet, må Riksantikvaren eventuelt fatte et nytt fredningsvedtak etter de ordinære saksbehandlingsreglene, skriver Sundtoft.

Dag Lindvig, medlem av for-

eningen Fredet og eier av gården Gammel-Kleppe i Vågå, er overrasket.

– Ministeren svarer ikke på de juridiske problemstillingene. Riksantikvaren har stoppet tinglysingen av nye fredninger og sier at det er valgfritt om man vil opprettholde tinglysingen. Men hvis tinglysingen omfatter mer enn veggfast innbo, er den ulovlig. Utgangspunktet er at det ikke er adgang til å tinglyse hva som helst på en eiendom.

Han oppfatter det som om myndighetene nå kommer til å skjære igjennom og frede innboet i de sakene der man er uenige.

Mener eierne er hørt

Klima- og miljøminister Tine Sundtoft Klima skriver til Aftenposten i en e-post at hun mener eierne er hørt på alle punkter i denne saken.

– Hensikten med fredningsgjennomgangen er å få klarhet i omfanget av de fredningene som ble vedtatt etter den gamle loven fra 1920. Den gang var det

ingen prosess med eier og vedtakene var meget ordknappe. Dette er derfor avklaringer kulturminneforvaltningen er avhengig av for å kunne ivareta sitt ansvar for fredede eiendommer. Jeg mener det bør også være i eiers interesse å få eksakt kunnskap om hva som er fredet på deres eiendom. Enighet mellom eier og kulturminnemyndigheten om hva som er fredet er viktig for å forebygge fremtidige konflikter, skriver ministeren.

Denne regjeringen legger stor vekt på privat eiendomsrett. Det har derfor vært svært viktig for meg å ha en god dialog og lytte til synspunktene til eierne og sikre at deres interesser blir ivaretatt. Foreningen Fredet, som organiserer mange av eierne av fredede bygg i privat eie, er i løpet av den dialogen som har vært både med Riksantikvaren og departementet etter min mening blitt hørt på alle punkter, skriver Sundtoft.

Les mer på aftenposten.no/kultur